

Adran 4: Crynodebau o adroddiadau thematig Estyn

Adroddiad Blynyddol 2011-2012



Cynnwys

Arfer effeithiol wrth fynd i'r afael â thlodi ac anfantais mewn ysgolion	2	Pa mor dda y caiff Setiau Data Craidd Cymru Gyfan eu defnyddio i lywio hunanarfarnu a chynllunio ar gyfer gwella?	10
Effaith rhaglenni dysgu fel teulu ar godi lefelau llythrennedd a rhifedd plant ac oedolion	3	Arolwg o'r trefniadau ar gyfer rheoli lles ac ymddygiad disgyblion mewn unedau cyfeirio disgyblion	11
Datblygiad yr Iaith Gymraeg yn y Cyfnod Sylfaen	4	Sut mae lleoedd dros ben yn effeithio ar yr adnoddau sydd ar gael i wario ar wella deilliannau ar gyfer disgyblion?	12
Y Fframwaith Sgiliau yng nghyfnod allweddol 3: Arfarniad o effaith y Fframwaith Sgiliau anstatudol i ddysgwyr rhwng 3 a 19 oed yng Nghymru yng nghyfnod allweddol 3	5	Effeithiolrwydd strategaethau ar gyfer cynnwys y dysgwyr mewn dysgu ôl 16 oed	13
Llythrennedd yng nghyfnod allweddol 3	6	Effeithiolrwydd rhaglenni Hyfforddeiaethau a Chamau at Waith	14
Cefnogi'r disgyblion mwy galluog a thalentog yn yr ysgolion uwchradd	7	Addysg gorfforol mewn ysgolion uwchradd	15
Gweithredu'r fframwaith Gyrfaedd a'r Byd Gwaith	8	Adolygiad o safonau ac ansawdd y ddarpariaeth ar gyfer peirianeg mewn colegau addysg bellach a darparwyr dysgu yn y gwaith	16
Darpariaeth Cymhwyster Bagloriaeth Cymru ar lefel 3 mewn ysgolion uwchradd	9		

Bob blwyddyn, mae'r Gweinidog Addysg a Sgiliau'n gofyn i Estyn gynnig cyngor ar agweddau ar addysg a hyfforddiant. Ar sail tystiolaeth o arolygiadau a gwaith arolwg, byddwn ni'n cyflwyno'n canfyddiadau a'n cyngor ar ffurf adroddiadau. Mae'r rhain yn cael eu hanfon at y Gweinidog ac yn cael eu cyhoeddi ar ein gwefan. Mae'r adroddiadau'n cynnwys argymhellion i Lywodraeth Cymru, i'r darparwyr ac i'r awdurdodau lleol. Yn yr adroddiadau llawn, fe welwch chi hefyd enghreifftiau o arfer dda ac arfer ragorol. Eleni, rydym wedi dechrau llunio cyfres o adroddiadau sy'n canolbwyntio ar y safonau a'r ddarpariaeth ym mhynciau'r cwricwlwm. Y cyntaf o'r rhain yw adroddiad ar addysg gorfforol yn yr ysgolion uwchradd, a pheirianeg yn y colegau addysg bellach ac yn y darparwyr dysgu yn y gwaith.

Arfer effeithiol wrth fynd i'r afael â thlodi ac anfantais mewn ysgolion

Mae ysgolion sydd dan amgylchiadau heriol ac sy'n gwella cyflawniad dysgwyr dan anfantais yn gwneud y pethau mae pob ysgol lwyddiannus yn eu gwneud i sicrhau cyflawniad y dysgwyr. Ond maen nhw hefyd yn creu ethos cadarnhaol iawn sy'n galluogi dysgwyr dan anfantais i gyflawni'n dda. Mae'r ysgolion yma'n defnyddio strategaethau'n benodol i oresgyn y ffactorau sy'n rhoi dysgwyr dan anfantais.

Mae ysgolion effeithiol sydd dan amgylchiadau heriol:

- yn trin mynd i'r afael ag anfantais fel un o'r agweddau craidd ar waith yr ysgol gyfan – mae ganddyn nhw ddull pendant, trefnus a chydlynol sy'n canolbwyntio ar wella cyflawniad dysgwyr dan anfantais;
- yn defnyddio data i olrhain cynnydd dysgwyr dan anfantais – maen nhw'n casglu gwybodaeth o amryw o ffynonellau ac yn defnyddio'r wybodaeth i ddadansoddi cynnydd grwpiau o ddysgwyr;
- yn canolbwyntio ar ddatblygu medrau llythrennedd a dysgu dysgwyr dan anfantais;
- yn datblygu medrau cymdeithasol ac emosiynol dysgwyr dan anfantais – maen nhw'n deall y berthynas rhwng lles a safonau, ac yn aml maen nhw'n ailstrwythuro'u system gofal bugeiliol i ddelio'n fwy uniongyrchol ag anghenion penodol dysgwyr dan anfantais;
- yn gwella presenoldeb, prydlondeb ac ymddygiad dysgwyr dan anfantais – maen nhw'n cosbi mewn ffordd briodol ond maen nhw'n gweld hefyd fod systemau gwobrwyo'n gweithio'n arbennig o dda;
- yn teilwra'r cwricwlwm i gyfateb i anghenion dysgwyr dan anfantais – mae ganddyn nhw systemau mentora sy'n arwain y dysgwyr drwy eu rhaglenni astudio ac yn eu helpu i gynllunio'u llwybrau dysgu eu hunain;
- yn mynd i lawer o drafferth i gynnig y math o brofiadau gwerthfawr y mae dysgwyr mwy breintiedig yn eu cymryd yn ganiataol – maen nhw'n cynnig dewis amrywiol o glybiau, gweithgareddau a theithiau diwylliannol ac addysgol;
- yn gwrandao ar ddysgwyr dan anfantais ac yn cynnig cyfleoedd iddyn nhw gymryd rhan lawn ym mywyd yr ysgol – maen nhw'n casglu barn dysgwyr am yr addysgu a'r dysgu, yn rhoi rôl allweddol i ddysgwyr yn natblygiad yr ysgol, ac yn cynnwys y dysgwyr yn uniongyrchol yn y broses o wella safonau;
- yn ennyn diddordeb rhieni a gofalgwyr dysgwyr dan anfantais – maen nhw'n cyfathrebu ac yn gweithio wyneb yn wyneb â nhw i'w helpu nhw a'u plant i oresgyn y pethau sy'n eu rhwystro rhag dysgu; ac
- yn datblygu arbenigedd y staff er mwyn diwallu anghenion dysgwyr dan anfantais – mae ganddyn nhw ddiwylliant o rannu arfer orau, maen nhw'n rhoi cyfleoedd i athrawon arsylwi ei gilydd, ac mae ganddyn nhw dargedau rheoli perfformiad sy'n gysylltiedig â gwella cyflawniad dysgwyr dan anfantais.

Mae'r adroddiad yma ar arfer orau'n edrych yn fanwl ar y deg elfen yma yng ngwaith yr ysgolion effeithiol, ac mae'n defnyddio astudiaethau achos i gynnig darlun o'u heffaith ar ddeilliannau dysgwyr o deuluoedd tlotach.

I weld yr adroddiad llawn, cliciwch ar y ddolen yma.

Effaith rhaglenni dysgu fel teulu ar godi lefelau llythrennedd a rhifedd plant ac oedolion

Mae mudiadau sy'n darparu addysg i'r teulu'n annog y rhieni a'r gofawyr i ymuno'n bennaf â rhaglenni dysgu i'r teulu sy'n para am gyfnodau byr. Mae'r athrawon dysgu fel teulu'n defnyddio dewis amrywiol o wahanol strategaethau i addysgu'r rhieni sut mae helpu a chynorthwyo'u plant yn yr ysgol. Canlyniad hyn yw codi hyder a gwella hunan-barch y rhan fwyaf o blant y teuluoedd yma.

Mae'r rhaglenni'n gwella medrau'r oedolion yn dda. Mae'r rhan fwyaf o'r dysgwyr sy'n oedolion sy'n gwneud cyrsiau hirach yn cael cyfle da i ennill cymwysterau. Ond ychydig iawn o'r darparwyr sy'n olrhain a chofnodi cynnydd y dysgwyr sy'n oedolion yn ddigon da.

Mae'r dulliau o olrhain effeithiau'r rhaglenni yma ar y safonau mae'r plant yn eu cyflawni yn yr ysgol yn wan at ei gilydd. Yn benodol, nid yw'r darparwyr wedi rhoi strategaethau ar waith i fesur effeithiau'r rhaglenni ar y plant yn y tymor hir.

Mae'r ysgolion a'r cydlynwyr dysgu fel teulu'n adnabod y plant sy'n tangyflawni yn yr ysgol yn effeithiol. Ond mae gormod o'r darparwyr yn defnyddio canllawiau grantiau'r rhaglenni dysgu fel teulu fel targedau. Dylen nhw fod yn gosod eu targedau eu hunain ar gyfer recriwtio ar sail arolwg o'r plant a'r oedolion a fyddai'n elwa fwyaf ar y ddarpariaeth.

Nid yw'r mwyafrif o'r awdurdodau lleol yn cynllunio rhaglenni dysgu fel teulu mewn ffordd a fyddai'n galluogi'r staff i rannu adnoddau rhaglenni eraill fel 'Dechrau'n Deg'. Nid ydyn nhw chwaith yn cynllunio cyfle i gyfranogwyr 'Dechrau'n Deg' i symud ymlaen i raglenni dysgu fel teulu pan fydd y plant yn dechrau'r ysgol.

I weld yr adroddiad llawn, cliciwch ar y ddolen yma.

Datblygiad yr Iaith Gymraeg yn y Cyfnod Sylfaen

Mae cynnydd llawer o'r disgyblion wrth ddefnyddio Cymraeg fel ail iaith yn y Cyfnod Sylfaen yn dda. Mae cyflawniad y mwyafrif o'r ysgolion wrth ddatblygu'r iaith yn dda o leiaf. Mae'r un peth yn wir yn tua hanner o'r lleoliadau nas cynhelir yr ymwelon ni â nhw yn ystod yr arolwg yma. Mae medrau siarad, gwrando a darllen Cymraeg y disgyblion yn datblygu'n dda yn yr ysgol, ond nid yw eu medrau ysgrifennu wedi datblygu gystal.

Mae'r ysgolion a'r lleoliadau mwyaf effeithiol yn datblygu medrau cyfathrebu Cymraeg y disgyblion drwy godi eu hyder a gwella'u hagweddau at ddysgu'r iaith. Maen nhw hefyd yn defnyddio cyfleoedd yn chwe maes dysgu arall y Cyfnod Sylfaen i gyflwyno'r iaith.

Yn yr ysgolion a'r lleoliadau sy'n gwneud cynnydd araf, nid ydyn nhw'n deall egwyddorion ac arferion y gwaith o ddatblygu'r iaith Gymraeg yn glir. Mae'r ymarferwyr yn aml yn methu â neilltuo digon o amser i gyflwyno datblygiad yr iaith. Nid ydyn nhw'n addasu eu harfer yn yr ystafell ddosbarth yn ddigon da, er mwyn cynnig dewis amrywiol o gyfleoedd addas i'r plant i siarad Cymraeg ym mhob un maes dysgu.

Ychydig iawn o staff y rhan fwyaf o'r lleoliadau sy'n siarad Cymraeg yn rhugl. Yn yr achosion lle mae bylchau yng ngwybodaeth yr ymarferwyr am yr iaith, mae diffygion yn eu Cymraeg llafar sy'n golygu bod y disgyblion yn siarad neu'n dweud geiriau'n anghywir. Pan fo'r athrawon a'r

ymarferwyr yn cael hyfforddiant a chymorth rheolaidd, maen nhw'n addysgu Cymraeg yn fwy hyderus. Ond mae lefel yr hyfforddiant sydd ar gael i'r athrawon yn amrywio o'r naill awdurdod lleol i'r llall, a phrin iawn yn aml yw'r cyfleoedd i ymarferwyr wneud hyfforddiant yn eu lleoliadau.

Ychydig iawn o'r awdurdodau lleol sy'n cynnig hyfforddiant penodol i benaethiaid ac i uwch reolwyr ar y dulliau o arfarnu effeithiolrwydd y dulliau addysgu ac asesu newydd sy'n sail i'r gwaith o ddatblygu dysgu'r plant yn natblygiad y Gymraeg. Mae hwn yn un o'r bylchau pwysig yn rhaglen hyfforddi'r Cyfnod Sylfaen.

I weld yr adroddiad llawn, cliciwch ar y ddolen yma.

Y Fframwaith Sgiliau yng nghyfnod allweddol 3: Arfarniad o effaith y Fframwaith Sgiliau anstatudol i ddysgwyr rhwng 3 a 19 oed yng Nghymru yng nghyfnod allweddol 3

Dim ond ychydig o'r ysgolion sy'n llwyddo i gynllunio'r gwaith o ddatblygu medrau cyfathrebu, rhifedd, meddwl a thechnoleg gwybodaeth a chyfathrebu'r disgyblion ym mhob agwedd ar y cwricwlwm.

Nid yw'r Fframwaith Sgiliau'n dylanwadu llawer ar waith cynllunio'r rhan fwyaf o ysgolion uwchradd yng Nghymru. Y ffaith nad yw defnyddio'r Fframwaith Sgiliau'n un o ofynion statudol yr ysgolion sy'n rhannol gyfrifol am hyn. Gwella gwybodaeth yr athrawon am bwysigrwydd datblygu medrau meddwl, cyfathrebu, technoleg gwybodaeth a chyfathrebu, a rhifedd y disgyblion yw prif effaith y fframwaith.

Mae bron pob un o'r ysgolion yn cynllunio'u cwricwlwm drwy gyfeirio'n gyntaf at Orchymynion Pwnc y Cwricwlwm Cenedlaethol. Byddan nhw'n mynd ati wedyn i adnabod cyfleoedd i ddatblygu medrau generig sy'n codi yn ôl natur y pwnc. Ychydig iawn o'r ysgolion sy'n defnyddio'r fframwaith i'w helpu i drefnu ac i gynllunio ar gyfer y dilyniant o gyfnod allweddol 2 i gyfnod allweddol 3, neu'r dilyniant yn ystod cyfnod allweddol 3. Mae hyn yn digwydd i raddau helaeth am fod y fframwaith yn methu â disgrifio dilyniant mewn medrau'n ddigon clir. Mae disgrifyddion y broses o wneud cynnydd yn rhy eang ac nid oes digon o enghreifftiau.

Mae'r ysgolion yn defnyddio amryw o wahanol ffynonellau i'w helpu i gynllunio'r gwaith o ddatblygu medrau yng nghyfnod allweddol 3. Mae llawer o'r athrawon yn defnyddio rhaglenni astudio Sgiliau Hanfodol Cymru i roi patrwm, dilyniant a phwyslais i'r gwaith o ddatblygu medrau generig yng nghyfnod allweddol 3. Mae ennill cymwysterau Sgiliau Hanfodol Cymru'n gwella cymhelliad y dysgwyr.

Nid yw athrawon lleiafrif o'r ysgolion yn cynnig digon o gyfleoedd addas i'r disgyblion i ddatblygu eu medru ysgrifennu estynedig. Y ffaith fod yr athrawon yn dibynnu gormod ar daflenni gwaith sy'n galw am atebion byr a syml sy'n gyfrifol am hyn.

I weld yr adroddiad llawn, cliciwch ar y ddolen yma.

Llythrennedd yng nghyfnod allweddol 3

Mae'r safonau llefaredd yn y rhan fwyaf o ysgolion uwchradd yn uwch na'r safonau wrth ddarllen ac ysgrifennu. Ac mae safonau'r perfformiad mewn Saesneg yn asesiadau athrawon y Cwricwlwm Cenedlaethol, yn is na'r perfformiad yn y pynciau craidd eraill. Mae'r merched yn cyflawni'n llawer gwell na'r bechgyn ar y lefel ddisgwyliedig mewn Saesneg a Chymraeg, ac ar y lefel uwch.

Mae mwy a mwy o ysgolion uwchradd yn cynnig cyfleoedd i'r disgyblion i ennill cymwysterau cyfathrebu Sgiliau Hanfodol Cymru. Ond nid yw ennill y cymwysterau yma'n golygu'n anorfod fod y disgyblion yn cymhwyso'r medrau yma'n gyson ym mhob un o'u meysydd pwnc.

Mae lleiafrif o'r ysgolion a oedd yn rhan o'r arolwg wedi gwneud archwiliad o fedrau llythrennedd y disgyblion. Eu nod oedd asesu i ba raddau mae'r pynciau'n adnabod y medrau yma ac yn cynnig cyfleoedd i'r disgyblion i'w datblygu. Yn yr ysgolion sydd wedi cynnig hyfforddiant effeithiol i'r athrawon ar strategaethau llythrennedd, mae cynlluniau gwaith y gwahanol bynciau'n tynnu sylw'n glir ac yn gyson at yr union fedrau llythrennedd y mae gofyn eu haddysgu.

Mae llawer o'r ysgolion wedi rhoi gweithdrefnau pendant ar waith i asesu galluoedd darllen y disgyblion. Maen nhw wedi gwneud trefniadau i gynorthwyo'r rhai y mae eu medrau'n wannach. Ond dim ond lleiafrif o'r ysgolion sy'n cofnodi cynnydd y disgyblion yma ar ddiwedd cyfnod allweddol 3, a dim ond lleiafrif o'r ysgolion sy'n monitro cynnydd y darllenwyr mwy galluog yn ddigon da.

Mae pob un o'r ysgolion a oedd yn rhan o'r arolwg wedi penodi cydlynwyr llythrennedd i fod yn gyfrifol am gydlynu dulliau gweithio'r ysgol gyfan. Maen nhw hefyd wedi sefydlu gweithgorau sy'n canolbwyntio ar wella medrau llythrennedd y disgyblion. Ond nid yw effaith y dulliau yma i'w gweld eto.

Er bod cynlluniau datblygu llawer o'r ysgolion yn rhoi blaenoriaeth i wella llythrennedd, dim ond lleiafrif o'r ysgolion sy'n canolbwyntio ar lythrennedd yn eu gweithgareddau monitro ac arfarnu.

I weld yr adroddiad llawn, cliciwch ar y ddolen yma.

Cefnogi'r disgyblion mwy galluog a thalentog yn yr ysgolion uwchradd

Nid yw'r disgyblion mwy galluog a thalentog yn cyflawni gystal yng Nghymru ag yn Lloegr. Nid oes digon o'r disgyblion yn cyflawni'n well na'r lefel a ddisgwylir ar gyfer eu hoedran (lefel 5) yn asesiadau'r athrawon ar ddiwedd cyfnod allweddol 3 yn y pynciau craidd, sef Saesneg neu Gymraeg, mathemateg a gwyddoniaeth. Nid oes digon o'r disgyblion 16 oed yng nghyfnod allweddol 4 yn ennill y graddau uwch (A neu A*) yn y pynciau craidd. At ei gilydd, nid yw'r mwyafrif o'r disgyblion mwy galluog a thalentog yn cael eu herio i gyflawni'r safonau uchaf.

Yn yr ysgolion uwchradd prin hynny sy'n cynnig y ddarpariaeth orau, mae'r ysgolion wedi creu cysylltiadau pontio effeithiol â'u hysgolion cynradd partner. Maen nhw hefyd yn dadansoddi data a chanlyniadau asesiadau'n drwyadl i'w helpu i adnabod y disgyblion mwy galluog a thalentog. Mae'r disgyblion yma'n cael eu cynorthwyo'n dda drwy amryw o wahanol fathau o ddarpariaeth ychwanegol. Mae'r athrawon yn olrhain eu cynnydd ac yn ei fonitro'n ofalus iawn ym mhob un o'r cyfnodau allweddol. Mae'r ysgol gyfan yn rhoi dulliau addysgu a dysgu cyson ar waith ym mhob un o adrannau'r ysgol i herio'r disgyblion mwy galluog a thalentog.

Mae cyfathrebu effeithiol gyda rhieni yn ffactor allweddol yn yr ychydig o ysgolion lle mae'r disgyblion mwy galluog yn cael eu herio'n llwyddiannus i gyrraedd safonau uchel. Serch hynny, nid yw lleiafrif sylweddol o'r ysgolion yn rhoi gwybod i rieni fel mater o drefn arferol fod eu plant wedi'u nodi fel disgyblion mwy galluog a thalentog.

Mae disgyblion mwy galluog a thalentog yn elwa fwyaf yn yr ysgolion uwchradd hynny sy'n cynnig dewis helaeth iawn o

gyfleoedd allgyrsiol a dull hyblyg o gyflwyno cwricwlwm sy'n hyrwyddo dulliau dysgu unigol neu bersonol. Maen nhw'n elwa o sesiynau mentora i'w helpu nhw i wneud dewisiadau opsiynau a gyrfaoedd. Maen nhw hefyd yn elwa o gael eu haddysgu gan athrawon arbenigol a thiwtoriaid.

Ond yn y mwyafrif o'r ysgolion uwchradd, nid yw'r disgyblion mwy galluog a thalentog yn cael eu herio digon, ac nid ydyn nhw'n cael cymorth priodol bob amser. Nid yw'r trefniadau i adnabod, olrhain a monitro prosesau yn ddigon trylwyr na chadarn. Ychydig o hyfforddiant mae'r staff yn ei gael ar sut i weithio'n effeithiol gyda disgyblion mwy galluog a thalentog.

Ychydig o awdurdodau lleol sy'n defnyddio data i fonitro cynnydd y disgyblion mwy galluog a thalentog yn benodol. Ychydig ohonyn nhw hefyd sy'n hyrwyddo arfer orau yn y gwaith yma rhwng ysgolion.

I weld yr adroddiad llawn, cliciwch ar y ddolen yma.

Gweithredu'r fframwaith Gyrfaoedd a'r Byd Gwaith

Mae bron pob un o'r ysgolion yn cynorthwyo disgyblion yn dda i wneud eu dewisiadau pwnc ym Mlwyddyn 9. Mae consortia'r Rhwydwaith Dysgu 14-19 wedi gwella'r amrywiaeth o ddewisiadau pwnc i'r disgyblion, ond maen nhw wedi cynyddu'r pwysau i ddisgyblion wneud dewisiadau opsiynau'n gynharach. Nid yw lleiafrif o'r ysgolion yn cynorthwyo disgyblion Blwyddyn 9 yn ddigon cynnar i fod o unrhyw gymorth iddyn nhw. Cyfyngedig a bylchog yw'r trefniadau i ddarparu a defnyddio gwybodaeth am y farchnad lafur i helpu'r disgyblion. Yn gyffredinol, nid yw'r ysgolion yn mynd ati'n drylwyr i arfarnu pa mor effeithiol mae'r disgyblion yn gwneud penderfyniadau cynllunio ym Mlwyddyn 9. Nid yw partneriaethau'r Rhwydwaith Dysgu'n casglu data'n systematig chwaith. Hefyd, nid yw llywodraethwyr ysgolion yn cael eu cynnwys digon yn y broses o gynllunio'n strategol y fframwaith Gyrfaoedd a'r Byd Gwaith.

Mae'r dulliau o gyflwyno'r fframwaith Gyrfaoedd a'r Byd Gwaith yn amrywio gryn dipyn ar draws yr ysgolion, ac mae amrywiadau mawr o ran faint o amser gwersi mae ysgolion yn ei neilltuo i weithredu'r fframwaith yma.

Yn y rhan fwyaf o achosion, mae'r meini prawf mae ysgolion yn eu defnyddio i farnu pa mor dda maen nhw wedi cynorthwyo'r disgyblion i wneud penderfyniadau gwybodus yn ddiffygiol, ac nid ydyn nhw'n gwneud y defnydd gorau o'r data sydd ar gael. Nid ydyn nhw chwaith yn ystyried pa mor dda mae penderfyniadau'r disgyblion yn eu galluogi i lwyddo i gynnal eu dewisiadau o ran dilyniant. Nid yw'r defnydd o dechnoleg gwybodaeth a chyfathrebu wedi'i ddatblygu digon i gefnogi'r broses o olrhain cyflawniad y disgyblion neu i alluogi asesu gwybodaeth ar-lein.

Mae amrywio gormod hefyd yn y graddau y mae ysgolion yn cynnwys partneriaid eraill i gyflwyno'r rhaglen Gyrfaoedd a'r Byd Gwaith. Yn dros chwarter o'r ysgolion, mae partneriaid

allanol yn cyflwyno mwy na hanner o'r rhaglen cyfnod allweddol 4. Ym mhob ysgol bron, mae gwasanaethau Gyrfya Cymru'n gwneud cyfraniad pwysig at y rhaglen. Ond mewn ychydig o ysgolion, mae gostyngiadau diweddar yng ngwasanaethau Gyrfya Cymru wedi rhoi straen ar allu'r ysgolion i gyflwyno'r fframwaith yma.

Mae'r ysgolion sy'n gweithio tuag at ennill Marc Gyrfya Cymru yn gweld yn fwy clir pa wasanaethau a chymorth y mae eu hangen arnyn nhw gan bartneriaid. Maen nhw'n gweithio tuag at gyflawni amcanion sy'n gwella ansawdd rhaglenni Gyrfaoedd a'r Byd Gwaith.

I weld yr adroddiad llawn, cliciwch ar y ddolen yma.

Darpariaeth Cymhwyster Bagloriaeth Cymru ar lefel 3 mewn ysgolion uwchradd

Mae'r cymhwyster Bagloriaeth Cymru'n cynnig llawer o fuddion i fyfyrwyr. Drwy astudio craidd Bagloriaeth Cymru maemwyafrif o'r myfyrwyr yn gwella'u medrau hanfodol, ac maen nhw'n dod i ddeall amrywiaeth o destunau, gan gynnwys menter, gwleidyddiaeth a materion cyfoes na fydden nhw fel arall wedi'u hastudio.

Serch hynny, mae'r safonau sy'n cael eu cyflawni ar gwrs Bagloriaeth Cymru'n amrywio'n fawr rhwng myfyrwyr a rhwng ysgolion. Mae llawer o'r amrywio yn y safonau'n adlewyrchu'r gwahaniaethau yn y ffordd mae'r ddarpariaeth wedi'u chynllunio, a'r ffordd mae'n cael ei chyflwyno yn yr ysgolion gwahanol. Hefyd, mae'n adlewyrchu amrediad gallu eang y myfyrwyr sy'n astudio craidd lefel 3. Mae'r amrediad eang o safonau sy'n cael eu cyflawni ar graidd Bagloriaeth Cymru lefel 3 yn awgrymu y byddai graddio Cymhwyster Bagloriaeth Cymru'n adlewyrchu amrediad deilliannau'r myfyrwyr yn fwy teg.

Mae ansawdd y ddarpariaeth yn amrywio hefyd. Yn llawer o'r ysgolion, mae anghydbwysedd rhwng yr amser sy'n cael ei dreulio ar gwblhau'r gwaith papur sy'n ymwneud â chymwysterau medrau hanfodol, a'r amser sy'n cael ei dreulio ar wella medrau'r myfyrwyr eu hunain, ac ar drosglwyddo'r rhain i gefnogi'r dysgu ar draws y cwricwlwm. Ond yn y mwyafrif o'r ysgolion, mae ansawdd yr addysgu yn y craidd yn gyffredinol dda. Yn lleiafrif o'r sesiynau addysgu

nid yw'r myfyrwyr yn cael eu herio digon am nad yw'r athrawon yn cynllunio'n ddigon da i ddiwallu anghenion amrediad gallu llawn y myfyrwyr.

Er bod prosesau hunanarfarnu sydd wedi'u sefydlu'n dda'n gyffredinol gan lawer o'r ysgolion, nid yw'r gweithdrefnau sicrhau ansawdd yma'n rhoi pwyslais priodol ar Fagloriaeth Cymru. Mae hyn yn golygu nad yw arweinwyr yr ysgolion yn gwybod digon am ansawdd yr addysgu ar raglen Bagloriaeth Cymru, neu nid ydyn nhw'n gwybod faint o gynnydd mae'r myfyrwyr yn ei wneud yn ystod gwersi.

I weld yr adroddiad llawn, cliciwch ar y ddolen yma.

Pa mor dda y caiff Setiau Data Craidd Cymru Gyfan eu defnyddio i lywio hunanarfarnu a chynllunio ar gyfer gwella?

Mae'r defnydd sy'n cael ei wneud o Setiau Data Craidd Cymru Gyfan ('setiau data craidd') wedi cael effaith gadarnhaol ar hunanarfarnu ac wedi gwella'r cydweithredu rhwng ysgolion ar hyd a lled Cymru. Mae ysgolion mynd ati mwy a mwy i gysylltu gyda'r ysgolion yn eu teulu sy'n perfformio'n well er mwyn rhannu arfer orau ac i drafod strategaethau i sicrhau gwelliant.

Mae mwyafrif yr ysgolion yn mynd ati'n systematig i ddadansoddi setiau data craidd er mwyn cael darlun cliriach o'u perfformiad. Maen nhw'n adnabod prif gryfderau'r ysgol a'r meysydd lle maen nhw'n tanberfformio o gymharu ag ysgolion eraill. O'r gwaith dadansoddi yma, mae'r ysgolion yn gofyn cwestiynau ynghylch pam mae disgyblion yn gwneud y cynnydd disgwylidig, neu pam nad ydyn nhw'n gwneud y cynnydd disgwylidig. Ble mae angen gwneud gwelliannau, maen nhw'n ystyried beth allan nhw wneud ynghylch hynny. Nid yw hyn yn digwydd yn lleiafrif o'r ysgolion am nad yw'r arweinwyr a'r ymarferwyr yn dadansoddi data'n ddigon trylwyr i weld beth sydd angen ei wella. Nid ydyn nhw chwaith yn mynd ati'n gadarn i herio tanberfformio.

Mae'r setiau data craidd wedi helpu llawer o'r cyrff llywodraethol i gyflawni'u rôl o ddal arweinwyr ysgol yn atebol. Lle

maen nhw wedi gweld bod tanberfformio, mae'r ysgolion yn defnyddio amrediad o strategaethau i wneud gwelliannau, ac mae effaith y strategaethau yma wedi bod yn dda'n gyffredinol. Serch hynny, nid yw lleiafrif o'r llywodraethwyr yn gwybod yn iawn am y wybodaeth mae'r setiau data craidd yn ei darparu, ac nid ydyn nhw'n gwneud rhyw lawer o gyfraniad at broses hunanarfarnu'u hysgol.

Yn yr ychydig o awdurdodau lleol lle mae'r setiau data craidd yn cael eu defnyddio'n dda, mae'r swyddogion yn defnyddio'r data'n drwyadl i herio perfformiad yr ysgolion, ac maen nhw'n monitro cynnydd tuag at wneud gwelliannau. Ond mae gormod o amrywio ar hyd a lled Cymru o ran pa mor systematig mae'r awdurdodau'n mynd ati i wneud hyn.

I weld yr adroddiad llawn, cliciwch ar y ddolen yma.

Arolwg o'r trefniadau ar gyfer rheoli lles ac ymddygiad disgyblion mewn unedau cyfeirio disgyblion

Mae'r staff addysgu a'r staff cymorth yn yr unedau cyfeirio disgyblion yn gwneud gwaith anodd gyda'r disgyblion y mae eu hymddygiad nhw'n gallu bod yn heriol. Yn gyffredinol, mae'r disgyblion yn teimlo'u bod yn cael eu gwerthfawrogi, ac yn teimlo bod y staff yn yr unedau cyfeirio disgyblion yn gwrando arnyn nhw.

Mae'r rhan fwyaf o'r unedau cyfeirio disgyblion yn mabwysiadu strategaethau rheoli ymddygiad, ymyriad corfforol cyfyngol a dulliau atal y mae Sefydliad Anableddau Dysgu Prydain yn eu cymeradwyo. Ond lle nad yw'r unedau cyfeirio disgyblion yn gwneud hyn, mae hyn yn golygu bod y disgyblion a'r staff yn agored i niwed yn ystod digwyddiad.

Yn yr arfer orau, mae'r athrawon yn helpu'r disgyblion i reoli'u hymddygiad eu hunain. Maen nhw'n mynd ati'n dda i ddefnyddio cynlluniau rheoli ymddygiad y maen nhw wedi cytuno arnyn nhw, yn ogystal ag asesiadau risg disgyblion unigol. Ond yn y rhan fwyaf o achosion, nid yw'r cynlluniau a'r asesiadau risg yn mynd i'r afael yn ddigon da â rheoli ymddygiad anodd disgyblion unigol. Mae gormod o bolisiau nad ydyn nhw'n adlewyrchu'n ddigon clir yr arfer yn yr uned cyfeirio disgyblion o ddydd i ddydd, neu nid ydyn nhw'n rhoi arweiniad ddigon defnyddiol i'r staff am y gweithdrefnau y dylen nhw eu dilyn.

Mae pob un o'r unedau cyfeirio disgyblion yn defnyddio rhyw fath o drefn 'seibiant', fel rhan o'u strategaeth rheoli ymddygiad. Yn y rhan fwyaf o achosion, nid yw'r unedau

cyfeirio disgyblion yn defnyddio ystafelloedd dynodedig ar gyfer 'seibiant' sy'n helpu'r disgyblion i adennill rheolaeth a rheoli'u hemosiynau mewn amgylchedd sy'n ddiogel ac yn esmwyth. Yn rhy aml, mae cyfnod o 'seibiant' yn dilyn ymlaen o ymyriad corfforol cyfyngol ac atal. Yn yr achosion yma, mae'r disgyblion yn dehongli 'seibiant' fel cosb yn hytrach nag fel cyfle i adennill hunanfeddiant a rheolaeth.

Nid yw trefniadau'r awdurdodau lleol ar gyfer rheoli llinell a llywodraethu mewn unedau cyfeirio disgyblion yn ddigon cadarn. Nid ydyn nhw'n gwneud digon i ddal athrawon â gofal yn atebol am redeg yr unedau cyfeirio disgyblion o ddydd i ddydd. Nid yw'r adrodd yn canolbwyntio digon ar les y disgyblion, nac yn arfarnu strategaethau ar gyfer cefnogi disgyblion sy'n ymddwyn yn heriol. Mae'r diffyg arfarnu ac adrodd yma yn ei gwneud hi'n anodd i aelodau etholedig ac uwch swyddogion addysg gyflawni'u cyfrifoldebau i ddiogelu disgyblion.

I weld yr adroddiad llawn, cliciwch ar y ddolen yma.

Sut mae lleoedd dros ben yn effeithio ar yr adnoddau sydd ar gael i wario ar wella deilliannau ar gyfer disgyblion?

Yn yr awdurdodau lleol sydd â lefel uwch na'r angen o leoedd ysgol dros ben, nid yw adnoddau ariannol yn cael eu defnyddio yn y ffordd fwyaf effeithlon ac effeithiol i wella ansawdd addysg pob un o'r dysgwyr. Rhwng 2006 a 2011, fe wnaeth nifer y lleoedd gwag gynyddu o ryw bumed. Nid yw un awdurdod lleol wedi cyflawni'r lefel mae Llywodraeth Cymru'n ei hargymell, sef dim mwy na 10% o leoedd dros ben ar draws yr ysgolion cynradd ac uwchradd.

Ar hyn o bryd, mae amrediad eang o strategaethau'n cael eu defnyddio ledled Cymru i leihau lleoedd dros ben. Blaenoriaeth yr awdurdodau lleol yn gyffredinol yw ad-drefnu ysgolion er mwyn gwella safonau. Ond anaml y mae'r awdurdodau lleol yn mynd ati i olrhain yr effaith ar ddeilliannau dysgwyr o ddefnyddio adnoddau'n fwy effeithlon drwy ad-drefnu ysgolion.

Mae dulliau amrywiol wedi'u defnyddio dros amser i arfarnu cost cynnal lleoedd dros ben yn yr ysgolion o ran adnoddau ariannol sy'n cael eu camgyfeirio. Mae'r awdurdodau lleol

hynny sydd wedi mynd ati i gyfrifo cost lleoedd dros ben wedi gweld ei bod yn ddefnyddiol perswadio cymunedau ysgol a'r rhai sy'n gwneud penderfyniadau o'r angen i leihau'r nifer ohonyn nhw. Ond mae diffyg dull safonedig cenedlaethol i gyfrifo cost lleoedd dros ben yn creu anawsterau o ran cynnal trafodaethau gwybodaeth am effeithiolrwydd strategaethau penodol neu'r effaith ar ddeilliannau'r disgyblion.

I weld yr adroddiad llawn, cliciwch ar y ddolen yma.

Effeithiolrwydd strategaethau ar gyfer cynnwys y dysgwyr mewn dysgu ôl 16 oed

Mae llawer o ddarparwyr wedi gwneud cynnydd da yn sefydlu strwythurau ffurfiol i alluogi dysgwyr i ddylanwadu ar waith y darparwr. Mae'r strwythurau yma'n cynnwys fforymau a phaneli dysgwyr, a chynrychiolaeth ar gyrff llywodraethol neu gynghorau. Hefyd, mae darparwyr wedi defnyddio arolygon dysgwyr a holiaduron i helpu dysgwyr gyfrannu at ffurf eu profiad dysgu. O ganlyniad, mae dysgwyr wedi gallu dylanwadu ar sut mae eu dysgu'n cael ei gyflwyno, ac ar eu hamgylchedd dysgu.

Yn gyffredinol mae trefniadau addas gan y darparwyr i gynnwys barnau'r dysgwyr, drwy eu prosesau cynllunio'r cwricwlwm, er mwyn gwella ansawdd y ddarpariaeth. Ond nid yw'r darparwyr yn mynd ati i gofnodi, monitro ac arfarnu effaith gweithgareddau cynnwys dysgwyr ar ddeilliannau cymwysterau neu ddeilliannau personol a chymdeithasol y dysgwyr.

Mae Undeb Cenedlaethol y Myfyrwyr yn cynnig cyfleoedd defnyddiol i ddysgwyr mewn sefydliadau addysg bellach i gyfrannu at y broses benderfynu ar lefel genedlaethol. Ond ychydig o gyfleoedd mae dysgwyr mewn sectorau ôl-16 eraill yn eu cael i ddylanwadu ar benderfyniadau ar lefel genedlaethol. Er enghraifft, nid yw dysgwyr mewn cwmnïau dysgu yn y gwaith yn cael yr un

mynediad i undebau â dysgwyr mewn sefydliadau addysg bellach.

Mae nifer o fforymau dysgwyr sy'n oedolion ar hyd a lled Cymru, a phe bydden nhw'n cael eu cyfuno, bydden nhw'n darparu rhwydwaith cenedlaethol defnyddiol ar gyfer ymgynghori â dysgwyr sy'n oedolion am natur a chwmpas dysgu oedolion. Fe allai rhwydwaith o'r fath helpu i gefnogi agenda Llywodraeth Cymru ar gyfer helpu dysgwyr gryfhau democratiaeth leol, ac i rannu'u barn am beth sy'n bwysig iddyn nhw a'u cymunedau, a'u dyheadau ar gyfer y dyfodol.

I weld yr adroddiad llawn, cliciwch ar y ddolen yma.

Effeithiolrwydd rhaglenni Hyfforddeiaethau a Chamau at Waith

Mae darparwyr yn gweld llawer llai o gleientiaid nag a gynlluniwyd i gychwyn, ac nid yw'r rhan fwyaf o'r darparwyr yn cyrraedd eu targedau. Mae cyfraddau dilyniant wedi gwella ychydig bach o'r rhaglenni Adeiladu Sgiliau sydd wedi'u terfynu. Mae nifer y dysgwyr sy'n symud ymlaen i hyfforddiant arall neu gyflogaeth yn uwch ar y rhaglenni Hyfforddeiaethau nag ar y rhaglenni Camau at Waith; mae cyfraddau dilyniant yn dal yn anfoddfaol ar y rhaglenni hynny. Mae rhan fwyaf o'r darparwyr yn cyflwyno hyfforddiant mewn grwpiau bach i'r cleientiaid. Ond nid yw rhai cleientiaid wedi cael eu cyfeirio at y rhaglenni cywir.

Anghyson yw ansawdd y wybodaeth i ddarparwyr gan Gyrfa Cymru a'r Ganolfan Byd Gwaith, i'w helpu nhw i roi dysgwyr ar y rhaglenni priodol. Mae'n dibynnu gormod ar berthynas bersonol dda rhwng y darparwr a phersonél asiantaeth. Mae gan lawer o ddarparwyr gysylltiadau sy'n gwella neu gysylltiadau da â Gyrfa Cymru a'r Ganolfan Byd Gwaith.

Mae'r mwyafrif o'r darparwyr yn mynd ati'n effeithiol i asesu rhwystrau'r dysgwyr i ddysgu'n effeithiol, ond mae ansawdd ac effeithiolrwydd cymorth ar gyfer medrau llythrennedd a rhifedd yn amrywio'n fawr. Mae rhwystrau cymhleth, a rhwystrau lluosog yn aml, gan lawer o'r dysgwyr rhag gwneud cynnydd. Yn aml mae darparwyr yn dod i wybod am y rhwystrau difrifol yma, sy'n cynnwys problemau iechyd meddwl, ymddygiad troseddol neu broblemau personol eraill, pan fyddan nhw wedi meithrin perthynas gyda'r dysgwyr dros amser. Mae'r wybodaeth yma'n dod yn rhy

hwyr yn aml i'r darparwr fynd i'r afael â'r materion ac i roi cymorth effeithiol i'r dysgwyr yn ystod cyfnod byr y rhaglen.

Mae'r darparwyr yn cysylltu'n dda â phartneriaid a gyda chynrychiolwyr y darparwyr eraill yng Nghymru, Ffederasiwn Hyfforddiant Cenedlaethol Cymru a'r Adran Addysg a Sgiliau i drafod cynnydd, materion eraill ac arfer dda. Yn gyffredinol mae'r darparwyr yn cynnal cysylltiadau da gyda'r cyflogwyr maen nhw'n gweithio gyda nhw. Ond nid yw llawer o gyflogwyr yn deall yn iawn beth yw'r rhaglenni cyflogadwyedd.

I weld yr adroddiad llawn, cliciwch ar y ddolen yma.

<http://www.estyn.gov.uk/cymraeg/docViewer-w/264973.8/Adolygiad%20cychwynnol%20o%20effeithiolrwydd%20rhaglenni%20Hyfforddeiaethau%20a%20Chamau%20at%20Waith%20Llywodraeth%20Cymru%20-%20Ionawr%202013/?navmap=30,163>

Addysg gorfforol mewn ysgolion uwchradd

Yn 'Creu Cymru Egniol' (Llywodraeth Cymru 2009) fe wnaeth Llywodraeth Cymru nodi fod rhaglenni addysg gorfforol sydd wedi'u cyflwyno'n dda a'u cynllunio'n briodol, sy'n cael eu hategu gan amrywiaeth o weithgareddau yn yr ysgol, yn ffactorau hanfodol o ran helpu plant a phobl ifanc i fyw bywydau egniol a dod yn oedolion egniol.

Er 2001, mae canran y disgyblion yng nghyfnod allweddol 3 sy'n cyflawni'r lefel ddisgwyliedig (lefel 5) neu'n uwch yn asesiadau athrawon y Cwricwlwm Cenedlaethol wedi cynyddu'n gyson mewn addysg gorfforol. Yn 2011, llwyddodd 73% o'r disgyblion hynny yng Nghymru a oedd wedi'u cofrestru ar gyfer addysg gorfforol TGAU i gyflawni graddau A*-C. Mae hyn ddau bwynt canran uwchlaw'r ffigur ar gyfer y DU, sy'n welliant o 70% yn 2010.

Yn llawer o'r gwersi a gafodd eu harsylwi ar gyfer yr arolwg yma, mae disgyblion yn gwneud cynnydd da mewn deall cysyniadau allweddol, ac o ran datblygu eu medrau pwnc penodol a'u medrau ehangach, yn enwedig eu medrau cyfathrebu a meddwl.

Mae'r addysgu'n dda neu'n well yn tua thri chwarter o'r gwersi a gafodd eu harsylwi. Lle mae'r addysgu'n rhagorol, mae gan yr athrawon ddisgwyliadau uchel ac maen nhw'n cynllunio gweithgareddau dysgu sy'n herio ac yn ennyn diddordeb y disgyblion. Maen nhw hefyd yn cynnig cyfleoedd helaeth i ddisgyblion fyfyrion ar eu gwaith, ei

arfarnu a'i wella. Yn lleiafrif o'r gwersi, nid yw'r athrawon yn cynllunio'n ddigon da i wneud yn siŵr bod disgyblion o bob gallu yn gwneud cynnydd.

Yn gyffredinol, mae ysgolion yn rhoi mwy o bwyslais ar weithgareddau creadigol ac anturus a gweithgareddau iechyd, ffitrwydd a lles yng nghyfnod allweddol 3. Mae hyn wedi helpu ennyn diddordeb merched yn fwy llwyddiannus. Mae'r rhan fwyaf o'r ysgolion yn mynd ati'n dda i hyrwyddo ffyrdd iach o fyw. Mae'r fenter '5x60' wedi bod yn llwyddiannus o ran ychwanegu at y rhaglenni allgyrsiol mwy traddodiadol, mewn tîm yn bennaf, yr oedd y rhan fwyaf o'r ysgolion yn eu cynnig yn y gorffennol.

I weld yr adroddiad llawn, cliciwch ar y ddolen yma.

Adolygiad o safonau ac ansawdd y ddarpariaeth ar gyfer peirianeg mewn colegau addysg bellach a darparwyr dysgu yn y gwaith

Mae cyfradd lwyddo'r dysgwyr peirianeg o ran ennill eu cymwysterau yn agos at y cyfartaledd ar gyfer yr holl feysydd dysgu mewn addysg bellach, ac mae uwchlaw'r cyfartaledd mewn dysgu yn y gwaith. Mae'r gyfradd wella dros y blynyddoedd diwethaf yn debyg i'r gwelliant ym mhob maes dysgu. Mae llawer o enghreifftiau o arfer dda, ac arfer ragorol weithiau, mewn colegau addysg bellach a darparwyr dysgu yn y gwaith.

Mae'r cysylltiadau rhwng ysgolion, colegau a dysgu yn y gwaith yn gwella'n gyffredinol, ond nid yw pob un o'r darparwyr yn gallu denu digon o ddysgwyr sy'n gadael yr ysgol, sydd â'r medrau cywir, i fynd i mewn i yrfaedd peirianeg. Yn rhy aml, mae ysgolion yn edrych ar yrfa mewn peirianeg fel opsiwn i'r disgyblion llai galluog. Nid oes digon o gynrychiolaeth gan ddysgwyr sy'n ferched o hyd ar raglenni peirianeg.

Mae ansawdd yr addysgu a'r dysgu'n dda yn gyffredinol, ac yn rhagorol weithiau, yn y sesiynau yr arsylwon ni. Mae'r dysgwyr yn astudio mewn adeiladau da, ac ar y cyfan mae ganddyn nhw ddigon o ddeunyddiau ac offer.

Mae'r mwyafrif o'r dysgwyr peirianeg yn symud ymlaen yn dda at raglenni ar lefel uwch, ac maen nhw'n cael

prentisiaethau neu gyflogaeth o natur dechnegol neu'n ymwneud â pheirianeg. Serch hynny, mae cyfran rhy uchel o ddysgwyr peirianeg yn gadael rhaglenni ac nid yw'r darparwyr yn gwybod i ble maen nhw'n mynd.

Mae'r cwricwlwm sy'n cael ei gynnis gan ddarparwyr yn adlewyrchu cydbwysedd yn bennaf rhwng dyheadau'r dysgwyr ac anghenion diwydiant yn lleol ac yn rhanbarthol. Yn y mwyafrif o'r darparwyr, mae'r dysgwyr yn gallu symud ymlaen at raglenni arbenigol mewn addysg uwch trwy drefniadau breindal gyda'r sector prifysgol. Ond mae llawer o'r trefniadau breindal yma'n rhy fiwrocraidd a chyfyngol.

Mae'r darparwyr wedi ehangu eu rhaglenni amser llawn, ac yn aml maen nhw'n cynnwys Cymhwyster Bagloriaeth Cymru. Mae'r rhaglen llwybr i brentisiaeth yn llwyddiannus o ran

paratoi dysgwyr ar gyfer prentisiaethau. Mae'r darparwyr wedi dechrau cynnig rhaglenni peirianeg sy'n cynnwys nifer o'r technolegau mwy newydd, fel ffotoneg, deunyddiau cyfansawdd ac ynni. Ond nid oes digon o ddarparwyr yn cynnwys y rhain ar y cyfan.

Yn gyffredinol mae dysgwyr peirianeg yn dweud yn gadarn eu bod yn fodlon â'u rhaglenni astudio, yn enwedig y sesiynau ymarferol. Nid ydyn nhw mor fodlon â'r dosbarthiadau theori ffurfiol sy'n cynnwys mathemateg, llythrennedd a gwyddoniaeth ar lefelau uwch.

I weld yr adroddiad llawn, cliciwch ar y ddolen yma.